

СТАНОВИЩЕ

от Сдружение Балканка, гр.София

относно: Промени в нормативната уредба по отношение на източниците на питейна вода.

Като благодарим за това, че с писмо наш вх.№ Бка-МОСВ-278/11.09.2018 сме поканени да изразим пред МОСВ предложение за работещ подход относно промени в нормативната уредба за опазване на източниците на Питейно Битово Водоснабдяване /ПБВ/, представяме на вниманието на заинтересованите страни следната работна рамка от предложения за положителни промени:

ОСНОВОПОЛАГАЩИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

1. Първо да се извърши оценка на досега съществуващите законови и подзаконови актове - ЗВ и Наредбата за СОЗ, както и анализ на изпълнението на политиката и резултатите от нея, за да се направят изводи за необходимите промени. Такъв анализ засега не е публикуван, ако е извършен въобще, а Наредбата за СОЗ не е в сила отдавна.
2. Промените в ЗВ и бъдещата Наредба за зоните за защита на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване и минералните води, да се изготвят, обсъждат и приемат едновременно.
3. Влизането им в сила трябва да стане заедно и едновременно със следващите ПУРБ. Разбира се, приемането трябва да стане на достатъчно ранен етап, за да може следващите ПУРБ да бъдат изготвени в съответствие с променените нови условия.
4. Определянето на границите на защитните пояси и на охранителните зони, ограниченията, режимите и мерките в тях да става по ясни критерии, категорично и еднозначно определени в ЗВ и Наредбата, като не се оставят никакви възможности за интерпретации от страна на Басейновите дирекции. В противен случай се поощрява възможен корупционен натиск. Единствено зоните за защита могат да бъдат обект на периодична актуализация, съобразно прегледа на значимите проблеми и установения натиск във всеки РБУ, като евентуалните изменения на граници и ограничения в зоните за защита се залага на всеки шест години в следващите ПУРБ и се подлага на обществено обсъждане. Няма, обаче, никакъв начин да се обсъждат например границите и ограниченията в защитните пояси и охранителните зони. Правилата за тях са прекалено експертни и ще се влагат много разходи, следователно трябва да се обсъждат с обществеността веднъж - при изготвяне на нормативната рамка. Например, не е възможно на всеки шест години да се сменя собствеността на терените, да се променят трайно изградените елементи на защитните пояси и пр.
5. Всички действия по отношение на защитните пояси и охранителните зони - проучване, проектиране, учредяване, изграждане и пускане в експлоатация не могат да се възлагат на Басейновите дирекции или на други органи на МОСВ. Причините са няколко:
  - Първо - БД нямат капацитет да се справят. В момента те и без това са претоварени, нямат необходимия финансов ресурс, нито експертен потенциал.
  - Много по-важното е, че органите на МОСВ, в това число и БД, трябва да определят политиките в областта управлението на водите съобразно националното и Европейско законодателство и да ги прилагат, но и да осъществяват контрол. И няма как едновременно да извършат изброените дейности, контролирайки сами себе си. Разбира се, ролята на БД по отношение зоните на защита на водите трябва да се запази такава, каквато е и досега - включването на тези зони в ПУРБ и определянето на мерки и действия за

прилагане на мерките, защото тук вече става дума за политики по управление на водите на ниво водни тела и речен басейн, изцяло в компетенциите на БД.

- Ролята на БД при съгласуване на процедури и одобряване на проектите на защитните пояси също не трябва да се отменя.
6. След като е ясно, че отговорностите на БД следва да се отнасят само до зоните за защита, но те няма да се занимават със защитните пояси и охранителните зони /освен да съгласуват и/или одобряват/, възниква въпросът - тогава кой ще се занимава с тях? Досегашната практика с ВиК операторите е доказано неефективна. Те също нямат необходимите най-вече финансови ресурси и не са заинтересовани засега. Сдружение Балканка счита, че всички описани действия по отношение на защитните пояси и охранителните зони трябва да се възлагат на общините. Причините са следните:
- В страната и в момента има множество източници на ПБВ, които са изградени и се ползват от общини и групи частни лица, без да се поддържат от ВиК оператор.
  - Общините могат да планират и приложат по-общ, интегриран подход, включително с приоритизиране, за което ще стане дума по-надолу.
  - Те по-лесно могат да получат достъп до финансиране, като бенефициенти на най-различни програми, включително помощ от държавата, която търговски дружества по-трудно биха могли да получат, без тя да се счита за нерегламентирана държавна помощ.
  - Някои общини нямат никакви проблеми да си осигурят финансиране - за това ще стане дума накрая.
  - Разбира се, не може да се очаква самата община да извърши описаните дейности, тъй като и тя няма капацитет. Общината трябва да играе ролята само на възложител по смисъла на ЗУТ, като ролята на останалите участници в инвестиционния процес, пак по ЗУТ, не се пренебрегва. Също така е ясно, че поддръжката на елементите на защитните пояси трябва да си остане отговорност на ВиК операторите, по възлагане от общината.
7. Самите нови режими и ограничения в защитните пояси и охранителните зони не могат и не трябва да са по-малко строги, отколкото досегашните ограничения в пояс I - за защитните пояси, и пояс II и III на СОЗ - за охранителните зони с техните съответни подзони, за които ще стане дума в следващата точка. Стремешът трябва да бъде само към повишаване строгостта и особено на ефективността на защитата, защото в страната непрекъснато има новини за все повече питейни води с установени влошени качества на прекалено късен етап, поради неефективен контрол, а това представлява поредното нарушение на РДВ на ЕС.
8. Нещо повече - ние считаме, че охранителните зони не трябва да покриват и да осигуряват само защита, *почти аналогична на тази в досегашния пояс II на СОЗ*. Спазвайки рисково базирания подход, следва да се търси и постигне намаляване на ограниченията и защитите при намаляване на рисковете, тоест с отдалечаване на потенциалните замърсители от водоизточника. И тогава е най-добре охранителните зони да се разделят на две подзони - на същия принцип, на който в момента са организирани пояс II и пояс III на СОЗ, със съответните граници и ограничения.
9. Ясно и категорично трябва да е обозначено, че досегашните пояси I на СОЗ, които вече са учредени, се привеждат към новите защитни пояси директно, като се запазват както границите им, така и ограниченията и мерките в тях. Допустимо е само увеличаване на границите и/или повишаване на строгостта на защитата, а мерки за подобряване на ефективността и контрола са задължителни! В страната досега са учредени, изградени и са в експлоатация СОЗ за между 20 и 30% от

източниците за питейно битово водоснабдяване, а в някои РБУ и малко повече. Изхарчени са много средства, които не трябва да бъдат пропилявани напразно.

10. Както е съвсем ясно, учредяването на защитните пояси и охранителните зони няма как да стане изведнъж. Следователно трябва да се приложи интегриран подход с приоритизиране на тези водоизточници с техните защитни пояси и охранителни зони, които са най-важни и спешни за определяне. Това може да стане само в рамките на дадена цяла община, а не за даден ВиК оператор, както стана дума по-горе. По предложение на сдружение Балканка подобно приоритизиране на водоизточниците вече е прилагано у нас точно от общини - например в ЕО на ОУП на община Трън. Приоритизирането трябва да стане на базата на следните критерии:

- На първо място се определят защитните пояси и охранителните зони на водоизточниците, подложени на най-големи заплахи от замърсяване - например от строителство, добивни дейности, нерегламентирани и регламентирани сечи, заустване на отпадни води от промишлени и селскостопански източници и пр. Загубени веднъж, такива водоизточници никога няма да може да бъдат възстановени, затова те трябва да са с приоритет. Срокът за тези водоизточници трябва да е относително кратък - например, не повече от две години от влизането в сила на новите условия.
- На второ място водоизточниците се класират по брой жители, за които осигуряват вода. Срокът за приоритетните по този критерий водоизточници може да бъде например четири години. Може да е и по-малък, но в никакъв случай повече.
- За останалите водоизточници срокът може да е шест години, в рамките на действие на следващите ПУРБ.

11. Доколкото е известно, до края на годината предстои да завърши Fitness Check на Рамковата Директива за Водите. Подходът за защита на източниците на ПБВ е едно от най-слабите места в РДВ. Можете да прочетете повече по въпроса в следващия документ:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625179/EPRS_BRI\(2018\)6_25179_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625179/EPRS_BRI(2018)6_25179_EN.pdf)

Ние считаме, че досегашният подход в РДВ към водите за ПБВ ще трябва да се промени, като се засилят мерките за защита и се осигури достъп до чиста питейна вода на все по-широк кръг от общности, включително и на най-уязвимите и маргинализирани или отдалечени групи, да се осъвременят охранителните мерки в съответствие с най-новите научни познания, да се концентрират много повече ресурси за оценка и предотвратяване на потенциалните рискове, да се повиши прозрачността и улесни достъпът на населението до навременна информация и оттам да се повиши доверието, а оттам и **най-важната цел - все повече хора да пият вода от водопреносната мрежа, вместо от пластмасови, стъклени или метални бутилки и контейнери, въпреки че у нас тенденцията е точно обратната засега!** А бутилките мигновено се превръщат в отпадъци, назависимо от непрекъснатите декларации на най-отговорните за това лица, че уж се борят за намаляване на отпадъците! Препоръчително е в такъв случай, да се изчака резултатът от проверката за пригодност на РДВ, за да бъдат отразени евентуалните промени в директивата във връзка с повишаване ролята на Принципа на Предпазливостта от самата нея. Само още един пример - в РДВ, чл.7.3 засега е записано, че държавите членки могат да определят предпазни зони около водните обекти, използвани за водочерпене на питейна вода /тук е използвана терминологията на самата директива, а не на ЗВ/. Ние ще настояваме думата могат, да се замени с думите са длъжни.

12. В съответствие с РДВ, чл.7.1, зоните за защита на водите трябва да се определят не само за цялото водно тяло, от което се черпи вода за питейно водоснабдяване повече от 10м3 на денонощие или се водоснабдяват повече от 50 човека /както е отбелязано в писмото на МОСВ/, но и водните обекти, предвидени за такава употреба в бъдеще. /тук също е използвана терминологията на самата директива, а не на ЗВ/.
13. В момента в страната текат множество процедури по учредяване на СОЗ, които са на различен етап на реализация. Дейностите по тяхното учредяване трябва да продължат в спешен порядък по досегашния ред, а не да се чака чак 2022г., когато ще влезат в сила новите ПУРБ. Така или иначе, за тези дейности има сключени договори и осигурено финансиране, които няма как да се прекратят. Ето защо е толкова важно да се осигури кохерентност между старата и новата нормативна уредба, за да не се блокира процесът.
14. В този смисъл, до влизането в сила на новата нормативна уредба, би следвало и дейността по проектиране, учредяване и изграждане на нови СОЗ по съществуващия досега ред също да продължи и даже да се засили, като се включат и множество нови източници на ПБВ, а не да се губят цели три години в изчакване. Обаче ВиК операторите ще предпочетат да изчакат, вместо да се занимават, да харчат пари и пр., и това е основен проблем за решаване. Следователно е необходимо да се предвиди ред, по който отсега общините да продължат дейността за учредяване на нови СОЗ при осигурено финансиране, което е коментирано в следващата точка. Този проблем щеше да е абсолютно неразрешим, в случай че дейностите се осъществяват от басейновите дирекции.
15. И накрая, сдружение Балканка счита, че в изменението на ЗВ и съпътстващата наредба трябва задължително и много ясно да са определени източниците на финансиране. Те трябва да бъдат - държавния бюджет и различните оперативни програми. Не може да се очаква, че общините имат пари, с изключение на най-големите от тях, като София, Пловдив, Варна, Бургас и пр. Например София нямаше никакъв проблем досега да си е учредила и изградила зоните, а не да чака Софийска вода, която не прави нищо по въпроса, вероятно защото това не е предвидено в договора. Едно е сигурно - необходимият финансов ресурс ще е толкова по-малък, колкото повече от парите, изхарчени досега за учредяването на досегашните СОЗ, сме успели да си спестим.

Повече подробности и бележки могат да бъдат отправени след представяне на предложение за съответните актове. Моля, не се колебайте да влезете във връзка с нас отново по темата, по всяко време.

Сдружение Балканка, гр.София
30.09.2018г.